

DEBRECENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

A Debreceni Protestáns Lap
könyvnyomdája Debrecen,
Nyomtató-utca 9. sz. A hova a
lap szétküldésére vonatkozó fel-
szólamlások küldendők. Minden-
nemű nyomdai munkákat felvál-
lalunk és jutányos áron végezzük.

Megjelen hetenként egyszer szombaton, másfél íven.
Előfizetési ár: egész évre 12 korona, félévre 6 korona.
Hirdetések jutányos áron közöltnék.
Egyes szám ára 30 fillér.

A szerkesztőség és kiadóhivata
Debrecen, Nyomtató-utca 9. sz.
A hova a lap szellemi és anyagi
ügyeire vonatkozó összes közle-
mények, kéziratok, előfizetési
és hirdetési díjak küldendők.

A próféták sorsa.

Mi a próféták utódainak sorsa? Az a mi a prófétáké volt. Benne élni a világban, de mégis kívül bujdosni rajta mint Mózesnek.

Számkivetve, éhesen, rongyosan bolyongani az élet sivatagában és mégis égni a hóreb-
hegyi csipkebokor tüzeiben.

Hirdetni nagy igazságokat, melyeket a világ hatalmasai nem szívesen hallanak és a világ
szegényei alig értenek.

Beszélni nyárról, tavaszról, csoda világról, akkor midőn körül zivatar dühöng, a szivben
őszi hervadás honol és a lélek a halál bús telében vergődik.

Hordozni a Megváltó igáját, a Megváltó keresztjét nemcsak a nagyhéten, hanem az egész
életen keresztül és mosolygó arccal menni a golgota felé: ime ez a ref. pap hivatása.

Óh nem elég, ha e pályára léptél és az Illyés palástja van válladon, nem elég úgy a hogy
a vasárnapi beszédre elkészülni, nem elég a szent alkalmakon, temetés, keresztelés, esketés a
szolgálatot elvégezni. A kikeresett szavak, a kicirkalmazott beszéd csak zengő érc és pengő cimba-
lom lesznek a sziv a szeretet és az élet keserves tapasztalata nélkül. Szivednek kell lenni, szeret-
ned kell, ha hűségesen szolgálni akarsz. Szivednek, nem csak az öröme, hanem a gyászra is és
a keserűségre is, melynek poharát magadnak kell előbb kiüríteni, hogy másokat megvigasztalhass.

Aztán tudnod kell. Sokat, mindent. Lelkednek mint a nappalnak meg kell világosodni min-
denütt és mint a napnak meg kell világosítani mindeneket.

Égned kell hát a lelki tűzben, míg elfogyatkozol mint a meggyújtott gyertyaszál, égned
azzal a tudattal, hogy e fény alig ér a templom küszöbén túl s veled kicsiny rezgése is elhal.

S mégis nem elég, hogy taníts. Neked példát kell mutatnod. Neked nem elég élned
házad falain belül, ajtód bezárva, családodnak szeretteid között. Neked ott kell forogni ellenségeid
és barátaid között. És óh mily sokan vannak az előbbieket és. óh mily kevesen a hivek. S mily
mély örvénnyel morajlanak körülted a habok.

Két veszedelem közt visz a folyam, mely sajkádat ragadja: az egyik egy fenyegető sötét
hegyorom *Róma*, a másik egy kietlen homok zátony, melyen fű sem terem: a hitetlenség.

Hajózz hát és vágj bátran neki a hullámoknak. Kebledben te is a Krisztust, a Szabadítót
hordozod. Hordozd keresztjét is és légy elkészülve magad is a megáldoztatásra.

Ez a próféták sorsa. És mégis ti azt akarnátok, hogy e hivatásba egy önző világban ma-
gokra hagyva, mint az utszéli gyom nőjjenek bele a próféták utódai és azok a kik a
próféták nyomába lépnek?

Vándor.

A jövődőről.

A jövődőről az ifjuság, ezért az érdekében teendő intézkedések tulajdonképpen nem áldozat, hanem jövedelmező befektetés és tőkegyűjtés.

Honnét van mégis, hogy e tekintetben anyyira elmaradtunk? Mert a régi pátriárkhális világ többet tett ezen a téren. Akkor is, midőn az ifjuságot erősebb korda alá vette, akkor is midőn a nevelést a tanításnak felibe helyezte. Én nem óhajtom vissza a régi világot. Elmult az és kívánsága is elmult. Azt se tartanám helyesnek, ha a tanítást csak olyan mellékesnek tekintenénk, az ifjuságot azonban szeretem és mert szeretem, tehát félttem is és éppen ezért többet szeretnék érdekében és védelmében tenni, mint a mi most történik.

Most meglehetősen ki van dobva a nagy világba. A középiskolában még törődik vele a tanár, a ki utóvégre se szekundázhat meg mindenkit és a kinek meg kell kérdezni, ha tanítványa állandóan kimarad, vagy egyébként hibázik. De az akadémián már megszűnt a tanár és tanítvány személyes érüklözése. A 3—4 névsor olvasás miatt nem is igen lehet valakit elütni a félévétől, különösen ha tud is valamit s különösen ha a professor felgondolja, hogy Budapesten úgy is beiratkozhat valaki, a nélkül, hogy még a fővárosnak is felé nézne. Azután meg a város is elég nagy arra, hogy a tanórán kívül se találkozhassanak tanár és tanítvány együtt.

Mit lehet hát itt tenni a fiatalság vezetésére nézve?

Bizony nagyon keveset. De mégis valamit a szemináriumi rendszer behozatala által. Ha kimondatnék, hogy 10—20 főből álló szemináriumi csoportot minden tanár vezetni, illetve foglalkoztatni tartozik s minden tanuló valamelyik szemináriumba beiratkozni köteles.

Ez által elérnők a szorosabb tanulmányi érdek mellett azt is, hogy a professor és a hallgatók közt személyes ismeretség létesülvén a tanító tanítványára nagyobb befolyást, vezetési és ellenőrzési lehetőséget nyerjen.

Lehetne még társadalmi úton is operálni, a mivelt uri emberek bevonása segy *diákbart egye-sület* munkába állítása által.

Ez az egyesület utcánként egy pár uri emberből állana, a kik ugyanazon városrészben lakó fiatal embereket lakásukon többször felkeresnék és a távollévő szegény szüle helyett jóval, biztassal lennének hozzájuk.

Legtöbbet tehetnének a helyesen berendezett internátusok. Ilyenek felállítása a mi iskolánk mellett a történeti mult és a jelen szükséglet egyforma követelménye volna. És ilyeneket

szervezni nem is lenne olyan nehéz. Minden iskolának vannak bérházai. Ezeket kellene internátusokká alakítani egy-egy tanári vagy lelkészi, tanítói család vezetése és felügyelete alatt. Minden ilyen ház (bursa vagy coetus) saját névvel, megfelelő szabályzattal és renddel szerveztetnék. Volna valami önkormányzata is, melyre nálunk öntudatosan kell nevelni az embereket. A fődolog, hogy ezekben a neveltetés, ellátás a szüléknek anyagi előnyöket nyujtana és az ifjuság védelmezésére is szolgálna.

A hittanhallgatók teljesen ingyen neveltetnének. Legalább annyi, a mennyi a kidölt erők helyének betöltésére szükséges.

De volnának házak teljes fizetéssel is szervezve, épp úgy mint Sárospatak e téren kísérletezik, a jobb módu szülék gyermekei számára is.

Honnét telnék ki mindezeknek a költsége? ez a nagy kérdés. Kitelnék először a *legacionalis* pénzből,* mely az egyházak részéről megállapítatván nagyobb részben egyenesen az iskola pénztárába folya. Kitelnék a *jótekonny ösztöndij stb. alapítványokból,*** melyeket felerészben e célra lehetne fordítani. Vagy akár teljesen is. Mert mi volt a kegyes alapító célja? Egy szegénysorsu tanulónak segélyt adni arra, hogy tanulhasson. S ha e segélyt az intézmény teljesen megadja, úgy a kegyes alapító szándékát valósítja meg és pedig sokkalta teljesebben és tökéletesebben sem mint az a jótétemények eldarabolása által lehetséges. És ha mindez nem volna elégséges, ott az *államsegély*. Az egyháznak azért is adatik az, hogy belhivatalnokait, hivatalnokait képeztesse. Erre is kell hát szálni belőle valamit.**

Akár így, akár úgy, azonban tenni kell valamit és a dolog ebben az állapotban nem maradhat.

Szegényen az, hogy a debreceni iskolának olyan konviktsusa, internátusa van, hogy abba még teljes fizetés mellett se vehetik fel a ref. szülök gyermekeit.

Eperjesen és másutt a teljes díjért, a mely mellett némi haszon is mutatkozik mindenki folyamodás nélkül elhelyezhető a tápintézetben s a mi másutt lehetséges, az nálunk is megvalósítható, csak akarni kell.

Még így se lesz teljesen elérve a nagy cél. A tanítási színvonal emelése, a képzés tökéletesítése, mely részint a tananyag megválasztása, részint a módszer helyesbítése által még mindig megvalósításra vár.

* Ez fejenként átlag 200 koronára tehető.

** Ezek évi osztaléka 50—60,000 k., a tápintézeti alapok jövedelmével.

*** Hogy a lelkészek és tanítók gyermekei teljesen ingyenesen neveltesse: Erre kellene nálunk a debreceni kollegiumban évenként 300 koronájával circa 15,000 k. évenként.

Andrássy és Szabó Aladár itt e ponton sürgetelöznek. Meg kell hallgatni őket. Azt nem kívánom most tárgyalni, hogy mit javasolnak? De azt megállapítom, hogy ma jórészt a világról, a tényleges helyzetről számot alig adni tudó, elméleti dolgokkal agyonnyomott ifjúságot nevelünk.

Ne hagyjuk hát az ifjúságot és ne hagyjuk a jövődot.

Dr. Ferenczy Gyula.

Ne hallgassuk agyon.

A D. Pr. L. július havi számában a ref. tanítói kar egy tagja kifejezte azon reményét, hogy a *Bottyán Pál* belényesi atyánkfia által felvetett tanterv revíziós tankönyvmonopólium ügyét nem hallgatjuk agyon, hanem felszínen tartjuk mindaddig, míg anyaszentegyházunk nagy érdekének megfelelő megoldást nem nyer.

Én is ebben a reményben vagyok, mert ha valami, úgy ez e kérdés megérdemli a felszínen tartást és helyes megoldást.

Minden tantárgyhoz én nem szólhatok hozzá, de mint 25 éves vallásitanító a vallásoktatáshoz illetékesnek érzem magam hozzájárulni és ezt annyival inkább tehetem, mert mint torontálkőri iskolalátogató úgy 25 tanító vallásitanítását is ismerem.

Az eredmény — lehet mondani — általában nem kielégítő. Egész vallásoktatásunk sablonos emlézés és nem hittudat- és erkölcsérzék-fejlesztés. S ennek nem a tanítóink okai első sorban, hanem a tanterv, tankönyv és tanmódszer.

Meglévő vallásitanítási tantervünk nélkülöz minden gyakorlati ügyességet, keresztyén irányt. Három esztendőn át kezdődik a zsidó történetekkel és csak egy éven át az Ur Jézus evangéliumi történeteivel. Hittant pedig a 12 igazságot, az V. és VI. osztályban tanulná a gyerek, amely osztály tulajdonképpen nincs, vagy ha van, 1—2 tanulóval. És így történik meg szemünk láttára életünkben az a sajnos dolog, hogy református keresztyén iskoláinkban sem keresztyén, sem református nevelést gyermekeinknek nem adunk, mert a tanterv szerint nem adhatunk. Nekem már igazán borsózdott a hátam, mikor mindig világteremtésről Kainról és a zsidó fogságról hallottam beszélni a református gyereket s nem egyszer feltettem a kérdést, hát nem tudsz te valamit az Ur Jézusról is, édes fiam?! Mire a tanító közbeszólt, hogy nincs előírva.

— Igaz — mondtam szomorun — igaz!

A tankönyv az aztán követi a tanrendet és pedig szigorun. Csupa emlézésre van berendezve, egész előadói módszerben sokszor olyan hosszú körmondatokban, válogatott kifejezésekkel, hogy még érettebb érznek is dolgot ad felfogása, megértése: az elemi osztályu gyermeknek pedig lehetetlen. A jó ész azonban gyakori ismétlés után beveszi, ki is adja, de minden erkölcsi és értelmi haszon nélkül.

A tanmód, az előadói, az sem felel meg a gyermeki értelemnek és fejlődésnek... Vallást... socratesi kérdező módszerben lehet igazán helyesen és jól tanítani.

Tehát kell *új tanterv, új tankönyv és új tanmódszer* és a mint veszem észre, nemcsak a vallásoktatás, de az egyéb tudományok terén is, mert az csakugyan nem járja, hogy mikor minden iskola új beosztást tanul,

például a földrajzban, akkor mi még ma is a régi kis tükörös beosztást tanítsuk.

És az is meggyőződésem, hogy e nagyarányu változtatásnál a gyakorlati férfiakat nem szabad figyelmen kívül hagyni. Meg kell őket hallgatni és segedelmüket igénybe venni. A kerület népiskoláinak pedig *önként* kell lenni és nem szabad ennek érdekeit egy más cél érdekeinek pénzügyileg aláhelyezni.

Csak tartsuk azért ez ügyet napirenden, felszínen. E kérdést könnyen megoldani — tudom — nem lehet. Nem is könnyű. Pár évvel ezelőtt én a békés-bánati egyházmegyei közgyűlésen indítványoztam vallásoktatási tanrendszerünk, tanmódszereink és tankönyveink megváltoztatását. Mire a határozat az lett, hogy helyes — csináld meg egy bizottsággal, hogy gondold? És mi ezt még ma is csináljuk. És pedig azért, mert ez nem kis dolog. Mert kell hozzá tanterv, kellene tankönyvek s aztán elég érv a régi ellen és elég érv az új mellett.

És ha nem sikerül megértetni magunkat vagy nem tudunk megküzdeni azon elvvel, hogy „Nazárethből támadhat-e valami jó“, úgy minden munkánk, fáradságunk kárba veszett.

A dolgot azonban mégis megcsináljuk és javaslatunkat az egyházmegye elé terjesztjük. De az összes kerületet is érdekeltetni kellene iránta — és az egész revízió iránt.

Az én indítványom azért az, hogy a midőn Hajduböszörményben összejövünk a Boeskaý-szobor leleplezésére, tartsunk ott egy népiskolai tanügyi konferenciát is. Én a *vallásoktatás* revízió ügyében az előadói tisztelet elfogadom. Más meg más tantárgyrevízió ügyében. És terjesztjük a kerület elé javaslatunkat egy *memorandum* keretében. És aztán is mindig mozogjunk, míg a *revízió* az egész vonalon nem sikerül keresztülvinnünk anyaszentegyházunk szellemi javára.

Szalay József,

nagybeeskereki lelkész.

Falusi levelek.*

I.

Csendes itthonomban elgondolkozom egyházi életünk egyes jelenségei felett s majd mindenütt azon meggyőződésre jutok, hogy itt is, ott is sokat kellene helyzetünkön javítani s intézményeinket a kor szükségleteihez képest rendezni be. Most különösen leköti figyelmemet az iskolai szünidőben a pályázati özönlés, mely a tanítói változások mezején annyira évadszerűvé lett. Ezelőtt csak egy évtizeddel is országos volt a panasz a tanítók hiánya felett, most pedig azt látjuk, hogy tulbőség folytán különösen a tanítónők százával várják a pályázatok kedvező sikerét. Olvastam valamelyik napilapban, hogy a főváros 100 tanítói és 10 tanítónői állásra hirdetett pályázatot, amott 1600, itt 300 pályázó jelentkezett, mennyien fognak reményeikben csalódni a választás után? Talán azt hihetnők, hogy csak a fővárosi állások birnak ily nagy vonzerővel. Kétségtelen, hogy részint helybeliek sokan lehetnek várakozó állásban, részint vidékiek inkább vágyakoznak a fővárosi élet bűvös körébe jutni: de bizony a vidéken is csak

* Üdvözljük a Falusi levelek íróját, egyházi közéletünk régi érdemes és tisztelt tagját, a n. bányai e. megye kitünőségét, midőn a D. P. L.-ban *Falusi levelek* cím alatt megkezdett szemléjét újra felveszi és a mi láthatárunkon felmerülő jelenségeket, a tiszta világos falusi légkörből, a gyakorlati élet szempontjából vizsgálat alá veszi. Szerk.

nem ilyen tömeges jelentkezést találunk. Hányan pályáznak csak egy falusi tanítónői állásra is? Ezelőtt pár évvel a debreceni tanítóképezdeből már a 4-ik évesek nagy részét is ki kellett bocsátani a sok jelentkező egyházakba és szerencsés volt az az egyház, a melyik ilyenhez juthatott; ma már oklevelet szerzett egyének hely nélkül várakoznak.

Mily áldozattal igyekezett egyházunk a tanítónőképezdek felállítására, hogy ne állami és különösen ne zárdai, sokaknál megvesztegetett szellemű képzésben részesült nőket kelljen alkalmaznunk és ma, mikor még csak kezdetén vagyunk a felekezeti képzőkből kibocsátott tanítónők alkalmazásának, nem tudunk elég helyet adni a pályázóknak. Csak egy példát hozok fel. Pályázatot hirdettem egy 800 koronával javadalmazott falusi leánytanítói állomásra és 2 férfi, 19 nőtanító pályázott rá: hová fog emelkedni e szám, ha tanítónőképezdeink teljes számban bocsáthatják ki növendékeiket? Végig nézem a pályázók okleveleit, egy-kettő jó és elégséges, legtöbb jeles, kettő meg éppen kitünő minőségű volt. Mondhatná valaki, hogy a tanítónői pályára sokan csak azért mennek, hogy az életre mintegy tartaléknak szerezzek meg az oklevelet, de a szükségűtől reá utalva nincsenek. 21 közül alig volt ilyen kettő, a többiek az életszükség, elhagyatott árvaság és szegénység indoklásával kérték megválasztásukat. Igazán szánakozó részvét tölti be az ember szívét, a mikor ennyi reménykedő közül csak egyet vigasztalhat meg a megválasztással, a többiek kérelmére azt a rideg választ kell hátíratoznia: *nem választott meg.*

Azt hiszem, még most nem lenne ily nagy bőség a tanítói pályán, ha az annyira szükséges és csak a szegénység miatt elmaradó sok iskolát, egyházi életünk s a nevelésügy kívánalma szerint fel lehetne állítani: de idővel csakugyan bekövetkezik még nagyobb mérvben az az állapot, hogy a tanítói oklevelet szerzett nők fele sem fog nálunk alkalmazást találni.

A mai társadalmi viszonyok között különféle pályák nyíltak meg a nők előtt is, tanítói oklevéllel sokféle munkatérre találhatnak alkalmazást. Véleményem szerint még a képezdekben kellene meggyőződnie a tanároknak különösen arról, hogy kik mennek belső hivatottsággal a tanítói pályára és csakis az olyanokat kellene annak idejében ajánlani, azokat kellene buzdítani jövő pályájuk iránti lelkesedésre; a kikben pedig hivatottság hiányát fedezik fel, azokat arra tanácsolni, hogy válaszszanak, keressenek másféle munkatért, vasút, posta, távirda, kereskedelem már is sok nőt foglalkoztat, tehát még ha tanítói oklevelet szereznek is, ne kössék magukat kizárólag a tanítósághoz, hanem igyekezzenek képességüket és képzettségüket más téren érvényesíteni, a mint már eddig is sokan cselekedték ezt.

Jövő alkalommal a férfitanítóképezdekre vonatkozó észrevételeimet fogom megtenni.

S—E.

TANÜGY.

Az újabb írásolvasás-tanítási törekvések.

A régi betűző módszert, legalább az elmélet, az iskolából régen száműzte. Századokon át élénk vita

tárgyát képezi, hogy az írásolvasás-tanítás módját miképen lehetne tökéletesíteni. Fontos kérdésének tartották ezt mindig, mert hiszen eltekintve az írásolvasás tudásának közéleti fontosságától, az iskolai is ezen alapul s ha pusztán szóbeli közlés útján történnék az iskolában az ismeretek nyujása, akkor az igen korlátozott mértékben volna eszközölhető. A neveléstörténelem többféle írásolvasás-tanítási törekvés emlékét jegyezte fel, több olyan tényleg használt és némely korban kifogástalanul tartott módszeres eljárást emlit, a melyek közül mindegyiknek tudunk ma is valamely előnévt felemlíteni. Azonban, ha az írva olvasás-tanítási módszerek történetén végigtekintünk, egyetlen korban sem találunk arra a jelenségre, hogy a különféle írásolvasás-tanítási módszerek oly nagy számmal, a rá vonatkozó ábécék és vezérkönyvek pedig oly nagy tömegesen jönnének napfényre. Hogy a mozgalom csakugyan életteljes és eleven legyen, nem hiányzik az éles vita sem, mely röpiratokban is kifejezésre jut, mert hiszen fontos kérdés, hogy melyik a legtökéletesebb módszer. A melyik tökéletes, annak szabadalmat kell szerezni, a melyik tökéletlen, azt pedig hatósági intézkedéssel kell kiirtani. Ámde ezekkel szemben meglehetősen erősen állanak a régi olvasás-tanítási mód hívei, kik a régi eljárást megfelelőnek, vagy legalább is olyannak tartják, a melynél tökéletesebbet találni talán lehetne, de nem szükséges. Megesik, hogy a régi módszer hívei közül egyik másik „megtér“ azonban ez nem aggasztja a régi módszer híveit.

Az új módszerek közül az egész országban legnagyobb port vert fel és legáltalánosabb elterjedésnek örvend, legalább is ez idő szerint a fonomimikai módszer. Ez a körülmény azonban nem akadályozza a fonomimikai módszer ellenségét abban, hogy lesújtó kritikát ne mondjanak róla. Még azt is megkockáztatják, hogy a fonomimikai módszer tulajdonképpen nem is módszer. Az egész abból áll, hogy bizonyos mozdulatokkal kötik össze a hangképzeteket, a mi valószínűleg megkönnyíti a hangképzést (betűnek) a megjegyzését is, de ilyesmit e régi módszer hívei is alkalmaztak, ha nem rendszeresen is, azonban az egész eljárás módszer nevet nem érdemel.

Dehát mi akkor a módszer? Lássunk néhány példát. A nyelvtani szabályokat úgy tanítjuk, hogy minta példákat veszünk fel, a hasonló alakokat egymás mellé állítjuk, s ezek alapján állapítjuk meg a szabályt. Nincs-e ebben olyan gépiesség? Pedig hogy ez már helyes módszeres eljárás, azt mindenki elismeri. Hát az vajjon végső elemzésben nem gépies külsőség-e, hogy a földrajz tanításánál közletről menjünk a távolra. S mégis ezt a fontos elvet más tárgynál is alkalmazzuk. Vagy vegyünk példát az olvasás-tanítás módszeréből. Az olvasás úgy történik, hogy a hangképek (betűk) az illető hangképzetét keltik fel a gyermek lelkében, s a megfelelő hangokat a gyermek összekapcsolja, s úgy alkot belőle értelmes szavakat. Ezt a műveletet előkészítjük a hangszéltbontási és hangösszerakási gyakorlatokkal. Hát ez vajjon nem gépies eljárás-e? Mégis ki tagadhalná meg a hangbontási gyakorlatoknak a szükségét és hasznát? Emeljen tehát a fonomimikai módszer ellensége bármely kifogást a módszer ellen, de ha azt módszernek nem tartja, az már a fonomimikai módszer iránti rossz indulatu bírálatnak az eredménye.

Súlyos kifogás a játékosság emlegetése is. Azt mondják, hogy nem minden tanító egyéniségéhez illik, s hogy a tanító tekintélyének rovására megy. Az bizo-

nyos, hogy a játékos tanítás nem minden tanító egyéniségehez illik, s azt módszer utján ráerőszakolni nem lehet. Amde itt a játékos minden mozzanatán át csillámlik s a gyermek is tisztában van vele, hogy a játék komoly munka szolgálatában áll. Ne féltse senki a tanítói tekintélyt sem, hiszen egyhangulag hangoztatja mindenki, hogy az iskolai munka kezdetben a gyermeknek a szülei házában folytatott életmódját, s foglalkozását veszi alapul. A játékos gyermekkel a munkát is játékosan kell kezdeni.

Ezek a fonomimikai módszer lényegét nem érintő kifogások. Van azonban a fonomimikai módszer néhány tétele, a mely már igazán módszer, s részben a fonomimikai módszer sikerének is alapját képezi. Legtermészetesebb eljárás, hogy a hangok megismertetésénél a természeti hangokat vegyük kiindulási pontnak. A természeti hangok alapján megismertett hangokból rakjuk össze a szót. Vagyis nem a régi eljárás volt a helyes, mely a hangokat szóból különítette ki, mert az emberi nyelv fejlődésének története is azt mutatja, hogy az első szók a természeti hangok utánozásából a természeti hangok összetételéből keletkeztek. A fonomimikai módszer követői rámutatnak arra a jelenségre, hogy a hangok ilyen módon való megismertetése a hangoknak olyan tisztá kijtésére vezet, a melyet régi eljárás szerint hiába keresünk. Azt is állítják, hogy az olvasás-tanításnál könnyebb munkát végez nemcsak a taitvány hanem a tanító is, s hogy a fonomimikai módszer mellett kevesebb gyermek nem tanul meg tűrhetően olvasni, mint a régi mellett. Erre természetesen készen vannak a munkához, tehát az eredmény is jobb lehet. Arra is hoznak fel eseteket a régi módszer hívei, hogy egyes fonomimikai módszert követőknél nagyobb eredményt érnek el, s az egész ábécét hamarabb végzik el. Mindezek azonban egyénekre vonatkozó megjegyzések, melyeknek a módszer megítélésénél semmiféle jelentőségük nincsen.

Vizsgáljuk meg ezt a kérdést valamely általánosabb szempontból. Keressük annak az okát, hogy miért éppen napjainkban kellett az írásolvasás-tanítást reformálni, s miért reformáljuk úgy, a mint reformáljuk? Nincs-e ezen törekvéseknek valamely általánosabb alapja olyan a mely általános nevelés és tanítási irányzatunknak az alapját képezi? Vajjon nem lehet-e a fonomimikai, s más módszereket is valamely általánosabb irányzattal kapcsolatba hozni? Ha ez sikerül, akkor az új irányzat jövője felől is ítéletet mondhatunk.

A XIX században a szemléltetés elve fokozatosan tért hódított. Nem azt akarom állítani, hogy a szemléltetés eszközeit minden irányban értékesítettük, azt sem merem mondani, hogy iskoláink már el vannak látva ilyen eszközökkel, csak annyit állapíthatunk meg mint kétségtelen tény, hogy a szemléltetés elve már túl van a vitatás stádiumán. Hátra van még az a nagy feladat, hogy a szemléltetést nemcsak elvben hangoztassuk, hanem helyezzük minden iskolát abba az állapotba, hogy legyenek eszközei, a melyekkel szemléltessen.

A szemléltetés elvének a gyakorlatba vitele azonban még így sem teljes és alapos. Beszélünk szemléltetésről, szemléltetünk is, mégis megvan az a nagy anomália, hogy még mindig sokat tanulnak a gyermekek a könyvből, a valóság tárgyának tanulása helyett szót tanulnak, mi a lelket üresen hagyja, hiányos vagy hibás képzett anyaggal gazdagítja, s tulterhelésre vezet. Tanításunk még ma is tulnyomóan formális tanítás. A XX. századnak tehát még mindig maradt egy nagy feladata: az iskolákat meg kell menteni a formalizmustól.

A természetes irány felé való törekvés jelei azonban már régen mutatkoztak. A szemléltetés elvének a sürgetése maga is annak tulajdonítható, hogy könyvnyomtatást és a szótanulást, mely objektív szemléltre nem támaszkodik, igyekeztek kiküszöbölni. Ma már tovább mennek, azt hangoztatják, hogy a tanítás főeszközei ne a a betűk és könyvek legyenek, mert a gyermeket ezáltal kényszerítjük olyan szók és kifejezések megtanulására a melynek megfelelő fogalommal egyáltalában nincsenek tisztában és kényszerítjük olyan tárgyak leírásának emlékezetbe vésésére, melyeket nem szemlélnék, s így a leírás pontos elmondása dacára sem ismernek fel; azoknak jelentőségéről meg éppen semmit sem tudnak. Hozzátehetjük azt is, hogy különösen az elemi iskolában az iskolai életet lassan megszokó gyermeknél a könyvnyomtatás azt a természetellenes helyzetet idézi elő, hogy a gyermekeket elvont s nem szemléltetett fogalmak megjegyzésére kényszerítjük, és ez által hibás és hiányos képzetek birtokába juttatjuk, s tévedésbe hozzuk a tárgyaknak a természetben jelentkező pontosság felől. Ezenkívül a könyvnyomtatás testi téltenségre kárthatja a gyermeket éppen abban a korban, a mikor testi szervezete fejlődésbe lép, a mozgást megköveteli. A testi fejlődés meggátolása pedig a lelki tehetség fejlődésének is hátrányára van.

Ugy látszik, hogy a szemléltetés elvéből sokan a végső következtetést is kiakarják vonni: azt mondván, hogy minden szerzett képzetet a szemléltetésből vonjon el a gyermek. Nehány évvel ezelőtt ilyen elv megvalósításának híre jutott el hozzánk. E szerint az Amerikai Egyesült Államok kormánya új iskola tantervet készített, melynek alapelve, nem a mai értelemben vett katedrai magyarázat. A szavakkal való oktatás helyett tényleges szemléltetést akar nyújtani, ezért az ismeret közlésnek legfőbb eszköze az, hogy a gyermekeket muzeumokba, növénykertekbe, gyárakba, műhelyekbe viszik, a hol a tárgyak szemlélete alapján mindenről világos képzetet szereznek. Valóban, csak ezt tarthatjuk helyes eljárásnak, a szellemi képzésnek egyetlen helyes módja az, hogy az érzékeket kell először foglalkoztatni, s annak alapján fordulni az értelemből.

Mind szép, mondhatják erre azok, a kik valamely kérdést magasabb szempontból megítélni nem szoktak, de hát hogy menjen a falusi gyermek gyárakba, muzeumokba növénykertbe. Talán Amerikában, a nagy ipar hazájában könnyen megvalósíthatják, de hogyan kezdjünk hozzá mi? Annyi bizonyos, hogy mindaddig, a míg az államkormány azon álláspontra helyezkedik, hogy ne tekintsen mindent a rideg pénzügyi szempontok szerint, addig erről szó sem lehet. Ha látjuk, hogy az alkoholizmus elleni küzdelmet az állam elő nem mozdítja, sőt egyes pénzügyi szempontokból keletkezett rendeleteivel annak terjedését mozdítja elő, akkor azt se reméljük egyelőre, hogy a fentebb vázolt irányú oktatás előmozdítására anyagi áldozatokat lesz hajlandó hozni. Pedig olyan kifejtett közlekedési viszonyok között, mint a milyen immár nálunk is meg van, az államnak igen csekély kára volna belőle, ha a gyermekeknek tömegben való kirándulásait ingyen utazással segítené elő. Egy-egy vasuti kocsi, mely talán hónapokon át nincs használatban, egy-egy iskola növendékeit juttatná abba a helyzetbe, hogy néhány nap alatt többet tanulnának, mint az egész iskolai évben. De hogyan várjunk ilyen tömeges „kedvezményt” az államtól, a mikor a tanfériak utazásának és így tapasztalat és ismeret szerzésének a megkönnyítése elől elzárkózik.

(Folyt. köv.)

Paedagogus.

A kis-szántói ev. református egyház történelme.

(Folytatás.)

De honnan szereztetett be a templomépítés költsége?

Oh! nem támaszkodtak pusztán az uradalomra, s ha ennek ajándékán kívül felsőbb engedelem folytán Bekes és Riharvármegyék 93 községében is gyűjtöttek, nem maradtak hátra a hívek sem az önkéntes adományozásban. Kiki tehetsége szerint áldozott pénzt, terményt vagy más egyebet, s ha némelyek elköltözés halál vagy egyéb ok miatt nem váltották is be ígéretüket, de a nagy rész leróta ajándékát tudván, hogy annak az Istennek dicsőítésére emel hajlékot, kitől száll alá ő reá is minden jó adomány. Előljárt az adakozásban maga a lelkész, Benkő József, ki a templomépítés céljaira 1 drb 1 éves üsző borjut, ifj. Biró István pedig 1 drb bika borjut adományozott. Előbbi 6 márvás utóbbi 4 V. frton „adódott el.”

Kivetési névsort feljegyezve nem találtam. Azt hiszem kivetés nem is eszközöltetett mert az idevonatkozó névsor címéül ez van felírva: „Anno 1792. A kis szántói lakosoknak templom építésére tett Igéretök.” Valyon nem szebb és megkapóbb-e ez az „igéret” ez az önkéntes adomány a mai kényszer kivetésnél? Nem ártana ha a mai idők emberei ezt figyelmükbe vennék. Jaj! de panaszosak ma az Ur ládájába dobott fillérek! Valyon mikor jutunk mi el az egyház iránti szeretetnek ragaszkodásnak ama kösziklájára, mikor nem kényszerből de önként jó szívet adozunk ennek fentartásáért, mint a skót szabad egyház tagjai, kiknek egyházi ügyeik, tanintézetek a lehető legnagyobb virágzásban vannak, mert szegény és gazdag, kicsiny és nagy folytonos figyelemmel és részvétellel kíséri azokat. Nincs szükség sem adó kulesokra és kivételekre, sem exectiókra, a nép önként és szívesen, minden kényszerítés nélkül áldozik egyházi és művelődési közeloakra, s az egyház mintegy het (7) millióforintot vesz be évenként tisztán és egyedül önkéntes adakozásokból (Révész J. Kálvin élete 331 l.)

De nemcsak a templomépület hanem annak belső felszerelése, közelebbre az Ur asztala is központja lett a hívek adakozásának. Így Makai István egy lángszinü tafota abroszt csináltatott 1792 karácsonyra. Demeter Istvanné egy fehér gyolcs keszkenőt, Tóth Lászlóné pedig egy fehér virágos selyem fátyol keszkenőt ajándékoztak az Urasztalára. A többi szükségeseket milyenek a tal tányér s osztó pohár, ugyszintén a keresztelő edényeket is az egyház a maga költségein szerezte be. A borsi ref. egyház tulajdonában van egy aranyozott ezüst pohár, melynek alján az ajándékozó Dobozy István kis szántói birtokos neve szemlélhető s melyen egy tölgyfa cimér van. Híveink azt tartják, hogy ez a pohár a kis szántói egyházé, úgy hallották még atyáiktól, csaksogy ezt abban az időben a mikor még N. szántó Borsnak filiája volt 1755-ben az akkori borsi lelkész Halasi István átvitte Borsra, s úgy maradt e pohár az ottani egyház birtokában. Ez állítások igazolására hivatkoznak arra, hogy e poháron szemlélhető tölgyfa cimér K. szántó község cimere, aminthogy a község régebbi pecsétnyomóján ilyen cimér volt. Már több ízben igyekeztek visszaszerezni, de sikertelenül.

Hogy mikor épült fel a templom teljesen: erre is könnyen megfelelhetünk? Ugyanis 1797-től 1800-ig bezárólag minden gondnoki számadásban találni a templomépítéshez szükséges anyagok beszerzésére tett

kiadásokat, míg végre az 1800. évi számadásban már a „mennyezet és székek elkészítése” s az asztalosok teljes kifizetése említettik. Mivel pedig a gondnoki számadások mindig a megelőző egyházi évről szólnak s az egyházi év végén vizsgálattak meg, ennél fogva biztosra vehetjük, hogy a templomépítés az 1800. évet megelőző 1799. esztendőben fejeztetett be. Ezt igazolja a keresztelési anyakönyv 14. lapján tett eme feljegyzés: „1799. 21. Juli. Demeter József leánya — Susánna — K. Atya: Predikator Benkő József; K. Anya: Felesége. — NB. Az új mennyezet alatt ezen leány legelőször keresztelődött.” S ha már ekkor mennyezet is elkészült s keresztelések is történtek benne, akkor világos, hogy a templom csak mint teljesen kész épület adatott át az Isteni szolgálatnak.

E följegyzésből azonban még egy szép vallásos gyakorlat is olvasható ki. Ime a keresztelés a templomban végeztetett, az istenítisztelet helyén, hogy onnan az Isten házából mintegy az Isten áldásával induljon utra a gyermek, s köteleztessenek övéi őt az Ur félelmében nevelni. Az utóbbi időben nagyon meghalványult ez a szép szokás nálunk. Keresztelünk otthon a parochián alkalmas és alkalmatlan időben; éppen ezért nagyon helyes nyomon jár s elismerést érdemel az a törekvés, mely a keresztelés színhelyéül újra a templomot jelöli meg kötelezőleg (l. 1904. Május 25. Tiszántuli Egyh. ker. jkv. 23. lap).

A föntebbiekből kitetszőleg 7 teljes éven át munkálkodtak a templom felépítésében. Lassan készült, mert nem volt meg a szükséges költségük, mint a hogy nincsen meg mai napig egyetlen egyházunknak sem; ezért késnek nagyobb egyházaink a kebelökben szervezendő parochiális körök beosztásával s a még oly igen szükséges templomok és imaházak előteremtésével. A szükséges költségek hiánya miatt — mondom — lassan készült templomunk is; ám végre a kitartó szorgalom és fáradozás után mégis csak megérték, hogy Isten az Ő számára emelt hajlékban dicsérhették. Oh, mily fölemelő magasztos öröm lehetett az, mely eltöltötte szíveiket, midőn a falakon belül először zendült meg ajkaikon az ének: Oh, seregeknek Istene! Mely kedves gyönyörűsége A Te szerelmes hajlékidnak!

E templom azonban még torony nélkül épült s így a Dobozy Mihályné kegyes Patronájuk által adományozott harangjukat csakis a templom mellett összeállított haranglábra helyezhették el. A torony felépítése későbbi időben történt, bárha erre a kezdeményező lépéseket az egyházi előljáróság a templom felépítése után rögtön megtette, mivel ettől kezdve már a gondnoki számadások „toronyra megajánlott összegekről” is szólnak.

De hát hogyan tudták volna tornyukat is felépíteni, mikor a düledező lelkészlak helyett is újról kellett már gondoskodniok. Erre fordíták hát anyagi erejüket, s 1802-ben ezt építik fel. Alkalmas tetőt azonban már nem tudnak szegénységük miatt helyezni erre sem és így csak gazzal voltak befedni kénytelenek.

Sem e lelkészlak, sem a torony befejezését már nem érte meg lelkész, mert a Mindenható 1806. január 31-én megkérte lelkét, hogy elvegye az életnek koronáját, melyet ígért az Ur az Őt szeretőknek. Súlyos betegség után költözött el. Kiállott szenvedéseiről, haláláról és eltemetéséről a halotti anyakönyv bőven emlékezik meg ekképen: „Anno 1806 die Ultima Januarii. Tetszett a Felséges Ur Istennek a Szomorú Halál által Néhai Böldög emlékezetü T. T. Benkő József Uramat ezen Kis-Szántói Refta. Ekklésiának legelső és

15 Esztendeig volt hűséges Lelki Pásztorát ki szolítani valamint minden hozzátartozóinak, úgy az egész Ekklesiának is nagy szomorúságára életének 50-ik esztendejében; minekutána egy végtében 3 Hónapokig szenvedett; előtte pedig Tüdőgyuladásban, annak utána Vizi betegségben esvén nyomoruságosan küzdött; végre Kelevényben Lelkét hűséges Teremtőjének ajánlva meghalt.

A papoló személy, a mint életében is meghagyta, volt T. Tudós Assessor Váradi József uram, abban az időben a N. Kereki-i Rfta. Sz. Ekklesiának Lelki Tanítója; ki is az említett Benkő József uram hideg tetemei felett elmondott Halotti Tanításának Fundamentomát letette a XXVII. Szent Dávid Soltárának 5-ik versében: „Elrejtett engemet az Ur az Ó sátorában a veszedelemnek napján, elrejtett engemet az ő sátorának titkos helyén és magoss kösziklára fölemelt engemet.“ A bucsuztató verseket pedig készítette és élő nyelven is elmondotta akkori érdemes Oskola Mester ugyan N. Kerekiben Sós János uram borsi akkori Predikátor Veres János, szentjánosi Predikátor Fekete József, nagyszántói Predikátor Makó uraimék jelenlétökben. die 3. Febr. 1806. Családos ember volt. Felesége Balogh Erzsébet. Hü és igaz vala a reá bizottakban. Legyen emléke áldott! Benkő halála után azonban nem sokáig maradt pásztor nélkül a nyáj, mert csakhamar meghívják 2-dik lelkészül.

Bökényi Imrét Berettyószentmártonból, a ki 1806. április 9. napján foglalja el itt hivatalát. Az ő működése itt rövid ideig tartott, mert 2 évi szolgálata után innen Jákó-Hódosra ment. Ugyde e rövid idő sem mult el töle nyomtalanul. A mit Benkő megkezdett, azt Bökényi folytatta. Mint már említém, az 1802-ben épült parochia csak gazzal fedett volt. Ezt restellték a hívek. De meg a lelkészük iránti szeretetük is melegebb volt, semhogy ne bántotta volna őket e különben elég szegényes lakás még szegényebb tetőzete. Maguk erejéből azonban alkalmas tetővel ellátni nem tudják. Folyamodnak hát újra az Urasághoz, hogy adjon nekik nád-vágásra engedélyt, mert — mint mondják — „Együgyű Hellységünk Tiszteletes Nagy Jó Urunknak épített alkalmas tetőt pedig már nem tudunk rá készíteni, mert nádnak nincs, a gazzat pedig elhordja a szél.“ És a jószívű uraság Lányi meghallgatja most is, mint eddig, kérésüket, segítségükre megy és az alábbi levele tanulsága szerint teljesíti is, a mint kérnek. „A kis-szántói határban engedek annyi nádat vágni, amennyi szükséges lesz a Tiszteletes Uram Házának befedésére. Ezen nád a tisztartóm előtt felszámláltván, 300 kévét ingyen engedek, a többinek az árát pedig dolgozza le a Hellység a szőlőmben való, vagy tengeri kapálással. Az ingyen engedett 300 kévét kívül amennyi még szükséges, annak árát minden kévét 4 kron számlálom és én egy napi kézi munkát acceptálok 40 kron. 1806. Aug. 17. Lányi József. m. p.“ — Ez is szép adomány, de szép a hívek tette is, kik egyházuk előmeneteléért szolgálmányokat is teljesítenek.

A „toronyra ajánlott“ összegek is begyűlvén, ennek felépítése is a Bökényi Imre nevéhez fűződik. Az 1808-ik évben fejezték be az építést. Bizony ez is csak szegényes alkotás volt: a templom mellett deszkázatból zszindely tetővel ellátva; ugyan gombot is tettek rá, hogy megadják a módját. Amde ez is jó volt nekik, mert ha gyarló volt is ez alkotás, de hirdette, hogy az Ur neve erős torony, ahhoz ragaszkodjanak!

Tanítók voltak: 4-ik Olasz András, 5-ik Bökényi Mihály, hatodik Lendvay István, kinek szolgálata következő lelkész idejére is átnyulik.

Egyéb feljegyzést, az anyakönyvezéseket és felsőbb rendeletek beiktatását kivéve, Bökényi Imre idejéből nem találunk. Helyét Hódosra távozása után, mint 3-ik lelkész

Mezey Dániel foglalja el, a ki Pelbárthidáról „hozott“ ide 1808. április 27-én s rövid négy esztendei szolgálata után 1812. április 20-án Nyüvedre távozott.

Lelkészkedési ideje valami mozgalmas képet nem mutat. Hihetőleg folytak az egyház anyagi és szellemi ügyei a megkezdett uton rendes mederben. Feltűnő azonban, hogy még az ő idejében is az épületek nagymérvű javításairól szólnak a gondnoki számadások, a mi azt mutatja, hogy még mindig volt e tekintetben tenni való elég. Az „Oskolaházra“ költenek ekkor leg többet s bárha az 1810. évi számadás az „oskola fala rakásáról“ és az „oskola tetejének felállításáról“ emlékezik meg, mindazáltal nem lehet tisztán kivenni, hogy itt csak javítás vagy egész új épület költségeiről van-e szó?

Tanítók: 7-ik Kurucz Mihály, 8-ik Nagy Sándor. Előbbi Szakálból hozott, s csak 5 hóig szolgált itt, mert hivatalából elmozdított. „s maga is ügye lefolyása, s sententiája meghallása előtt hivataláról lemondott és a szerént szaván, s eselekedetén marasztatott“, utóbbi t. i. Nagy Sándor 1808. szeptember 5-én jött Váradról, hol épen vacantiában volt s 1812 áprilban távozott Paptamasiba. Ugyanekkor távozott lelkész is, ki utódjával csak helyet cserélt, mert míg ő Nyüvedre ment, addig lelkész utóda is Nyüvedről jött ide. A melyik napon elköltözött Mezey Dániel, ugyanazon napon 1812. április 20-án költözött be az új lelkész.

Munkácsy József, mint 4-ik rendes lelképásztor a egyháznak. Sajnos, hogy még ezen időről is hiányzanak a presbyteri gyűlési határozatok jegyzőkönyvei, holott pedig éppen ezekből állapíthatnánk meg világosan Munkácsy József lelképásztori buzgalmát. Amde ezek hiányában is bizton lehet következtetni arra, hogy ő fáradhatatlan buzgalmu lelképásztor volt e gyűldezetnek, ki itten mindeneknek megelégedésére működött, hiszen ő, dacára a még szokásban levő papmarasztásnak, 23 éven keresztül szolgált az egyházban, tehát több ideig, mint három lelkészjelődje együttvéve. Természetes dolog, hogy neki is legtöbb gondot okozott az építkezések ügye. Hiszen minden egyházi épület vályogból és nádból volt összeállítva, mely az idők viszontagságának rövid ideig sem volt képes ellenállani, s innen van, hogy a gondnoki számadások telve vannak az épületek javítására és fentartására tett kiadásokkal. Legkevesebb gondot okozott a templom, mely ekkor még csak alig pár évtizedes új építmény vala, s miután ezt 1822-ben újra rendbehozzák, Munkácsy ideje alatt többé erre nem is költenek. A templom ez időben történt renoválását a következő feljegyzés igazolja: „A templom zszendelyezése, kívül-belől való vakolása, kimeszelése, a folyasó és az alatt való ajtó került öszvességgel Négy százhuszonnégy váltó forintokba és hét krba. 424 V. frt. 7 kr, 1822-ik esztendőben. A templom előtt levő különálló zszindelyes torony azonban már csaknem minden évben kívánta a javítást, s erre költenek is bőven, s ha talán mindjárt kezdetben egy új kötornyöt építenek, ennek építési költsége nem kerül avnyiba, mint amennyit a zszindely és deszka torony javítására ráfordítanak. 1818 febr. 3-án Váradon vesznek egy kis harangot 75 R. frt. 40 krajcáron, melynek költségét részint magánadományból, részint kivetés és a 20 R. frt. 15 krajcáron eladott előbbi harang árából fedezik; ám 1830-ban már ezt is f leserélik egy másik haranggal, melynek egyik oldalán Magyarország címere

van ezen felirattal: Kis-Szántó 1830. Ez a harang van meg ma is, mint kisebb harang egy másik nagyobbal együtt, melyet 1863-ban nyert ajándékul egyházunk.

A tanítói lak és iskola 1830-ban épül ujonnan egy fedél alatt, s hogy még ez időből maradt rák tanítólakásunk, mutatja az, hogy e mai épület nagyon is magán viseli az idők nyomait, vályog falai már repedeznek, s összenyomott, elült alkjával hangosan tiltakozik az ellen, hogy még sokáig középületnek tartassék.

Ugyanezen évben (130) építenek egy istállót is a tanítóilakon és pedig maguk a hívek, a mit igazol az a körülmény, hogy az itteni nép az ilyesféle épületek építésére ma sem fogad építőmestert; kivetik hozzá a vályogot, megveszik a szükséges faanyagot és kiki felelő családjának és jó embereinek segítségével. Így tettek akkor is. Legalább erre vall az 1830-ik évi gondnoki számadás ezen tetele: „az oskolabeli ol fedele összevágásakor a Népek egy iced pálinkát” (t. i. kiadás) Ez istálló helyett, mely már csaknem összedőlt, a mult 1905 évben építettünk újat vályog fallal és zsindeley tetőzettel 600 kor. költséggel. 1832-ben egy kamrát is építenek.

A paróchián Munkácsy idejében csak a szükséges évi javítások tétetnek, de ennek melléképületei is ez idő alatt állíttatnak fel, így 1821-ben új istállót, 1826-ban sertés olat építenek. Ez az istáló van meg maig is, de az összedőléstől egyedül a tetőzet óvja meg, mert a gerendázat tartja össze még a falakat annyira amenyire, s bizony már életveszélyes.

Tanítók: 9-ik Tóth Mihály, idejött Hegyköz Pályiból 1812 ápril 26-án, s öt évi szolgálata után Paptamámasiba ment.

10-ik Nagy János idjött Artándról 1817 ápril 23-án, s szolgált itt 12 esztendeig.

11-ik: Furulyás Ferenc, jött Fugyiból 1829. április 24-én, szolgált 3 even at.

12-ik: Gyöngyösi Mihály, ki „hozódott” a bihar-püspöki praeceptorságból 1832. április 25-én.

E négy tanító osztotta meg 23 év alatt az egyház-kormányzás és építés gondjait Munkácsyval, kinek lelkipásztori munkásságát kiesinyelnünk nem lehet, mert az egyháznak eddig rozzant állapotban levő épületeit ő cserélte ki ujakkal s ha meggondoljuk, hogy ez építkezések nagy részét a hívek megterhelhetetésének kikerülésével csaknem egyedül az ekklesia ingatlanainak házilag kezelt jövedelméből állíttatik elő, mely, hogy ezt megbirja, takarékoskodniok kellett: nem csodálhatjuk, ha a hívek őt a mai nemzedék állítása szerint valósággal rajongva szerették s a 72 évet élt lelkipásztorának 1835. évi márczius 13-án történt temetése alkalmával nem akarák a vigasztalás szavait bevenni. Ki itt a kevesen hü volt, többre bízott az Atyának országában. Emléke fennmaradt alkotásaiban, s él a nép szívében és ajkán ma is. Utána 5-ik lelkész

Dobrai Abrahám. Darvasról jön ide 1835. április 26-án és innen egy esztendei predikátorkodása elteltevel Paptamámasiba megy.

Egy esztendő csekély idő arra, hogy a lelkipásztori gondozás maradandó eredményeket mutathasson föl és Dobrai ez egy év alatt mégis olyat alkotott, mely még mai napig is fennáll, s a szükséges javítások megtételével még fenn fog állhatni évtizedekig: Ő építette ugyanis a lelkészlakot. Ez épületen már meglátszik a haladás, ha nem valami diszes is. Nem pusztán a földszintre rakják falait és nem egyedül vályogból, de fundamentomot ásnak az alapot téglából készítik és erdítik a falat erős tornác téglaszlopokkal felméternél

szélesebb falvastagsággal, ámde még ekkor is csak — nádtetőzettel. Hiába! csak nem voltak a mi egyházaink sohasem a vagyoni jólét ama fokán, hogy templomaikat kivéve még egyéb egyházi épületeiket is évszázadra vagy századokra számítva építhették volna meg. Ama paizsos férfit a szegénység kötötte kezeiket, jóra való szándékaikat, ha sziveik, egyházuk iránti nemes gondolkozásuk talán valami jobbat szeretett és akart volna is. A lelkészlak építési költségeit az ingatlanok jövedelméből fedézték. De mert ez nem elég, bevonják az egyes adósoktól az egyháznak kint levő követeléseit is, s miután kellő fedezetet még ez sem nyújt, kölesönt vesznek fel, hihetőleg a jövő évi termésre, így Rohodi Nagy Mihály nagy-szántói lakostól 150 és itteni lakos Kiss Istvántól 110 V. frotot, s így építik fel a paróchiát mintegy 600 V. frt. költséggel.

Megjegyzésre méltó, hogy a helybeli uradalom, mint ez időkben általában mindig, úgy ezuttal is figyelemmel kíséri az egyház kebelében történeteket, s a hol kell, segítségét ajánlja, sőt mondhatni — mintegy ráerősakolja adományát az egyházra. Segíteni akar a parochia építésben is, s mintha neki volna egyedüli kötelessége és érdeke, vigyáz arra, hogy az épület a kor kívánalmainak megfelelő legyen, s méltó arra, hogy lelkipásztori lak gyanánt tekintessék. Rékássy László uradalmi tiszt ugyanis a következő s levéltárunkban meglevő levelét küldi ekkor az egyházi előjárósághoz: „Kis-Szántói Ekklesia elől Járói jó Uraimék! E folyó hónap 2-ik napján a Méltóságos Feő Ispánn Ur Eő Nagyságának hozám érkezett levéle következésében tudtokra adatik, és egyszersmind az Eő Nagysága szoros parancsolattyal meghagyatik, hogy a mostan építendő Pap-Házat Zsindeleylyel fedjék meg; sőt ha a mult uttal való tudósítások szerént már a nádkötéshez hozzá is fogtak volna, azt tüstént félbeszakaszszák és szükséges zsindeleyeket mulhatatlanul megvásárolják, a melyeknek megszerzésére ha elegendő költségek nem lenne, ezennel meghagyatik ahelybeli tisztségnek, hogy minden szükségsekben segítséggel légyen, hogy kívánságom szerint az fent irt ház zsindeleylyel és nem más egyébvel legyen megfedve. A melyre nézve ezen szoros parancsolattyal Eő Nagyságának a midőn megtartani kívánom, vagyok Kis Szántón 1835 jó akarójok Rékássy László számtartó.

Azonban a lelkészlak Lányi Imre uradalmi tulajdonos e nagybecsü ajánlata, s kívánsága dacára is csak nádtetővel lett felépítve hihetőleg azért, mert már az az uradalom ajánlatának érkezetekor a nádtetőzet vagy teljesen befejeztetett vagy már annyira előre baladt e tekintetben a munkálat, hogy kár lett volna érte a lebontás. Azóta mindig nádtetejü a parochia, az ma is.

Tanító még mindig Gyöngyösi Mihály.

Hogy ez épületet felépíthetesse, egy év alatt eleget végzett Dobrai és így nyugodt szívvel távozhattott egy évi hivataloskodása után a jobb javadalmazásu paptamási-i lelkészi állomására.

(Folyt. köv.)

Keresztessy Károly
ref. lelkész.

KÜLÖNFÉLÉK.

Ádám Gerzson.

A lapok szükszavú közleményben adtak arról hirt, hogy Ádám Gerzson, a nagykörösi főgym-

nasium volt nagyérdemű nyugalmazott igazgatótanára a múlt héten elhunyt.

Midőn e szomorú értesítést mi is közöljük, nem tehetjük azt, hogy a ref. tanári testület ez érdemes halottját egy pár szóval el ne parentáljuk.

Érdemeinél csak szerénysége volt nagyobb, onnet van, hogy míg a nagykörösi ref. főgimnázium történetében mindenkiről bőven megemlékezett, magáról alig szól valamit. De dicséri munkája a mestert és abban a fényes eredményben, melyet a körösi iskola felmutat, Ádám Gerzsonnak a dicsérete is szól. Csodálatos sorsa a főiskolának, mely két nagy nemzeti veszedelem után nyert nagyobb arányú fontosságot. Mohács után mikor kezdődik és 48 után, midőn a nagy tanárok kerülnek együvé benne. Ily fényes múlt után nagyobb a jelennek követelménye is. E követelménynek Nagy-Körös híven megfelelt. Nagy-Körös híres város, de nem országos város s ha iskolája mégis az első helyen áll, vezetőinek köszönheti. Ádám Gerzsonnak és azoknak, kik véle dolgoztak s kik Nagy-Körösről elkerülve országos hírnevet vívtak ki maguknak. Őket is megtiszteljük akkor, midőn Ádám Gerzsonnak a sirjára teszünk egy bus ciprus ágat s kegyelettel idejegyezzük életrajzi adatait.

Ádám Gerzson született Izsákon, Pestmegyében 1832 február 22-én, hol akkor atyja, később T.-Várkonyon és T.-Vezsenyen lelkész volt. Elemi iskoláit atyja lakóhelyén, középiskoláit Nagy-Körösön végezte, hol 2 évig I. g. o. köztanítója volt, miközben részt vett polgártársaival a haza védelmében 48 és 49-ben, mint nemzetőr. Jogi és teológiai pályát 1850—53-ig futotta meg, mely után egy évig juratus és elemi iskolai tanító — publicus praeceptor — volt. Egyéni életére nagy s jótékony hatással volt az, hogy négy évig Fésős András debreceni lelkész, esperes s egyh. kerületi főjegyző 3 gyermekének házi nevelője volt. Tanítósa bevégeztével a német nyelv elsajátítása végett a Szepességre ment; innen megtérve, 1855 május 1-én papi vizsgálatot tett Debrecenben s káplánnak rendeltetett Körös-Tarcsára Szabó Mihály lelkész mellé, hol a cholera miatt, csaknem egymagára hagyatva, bő alkalma nyílt a lelkészi teendőkkel való foglalkozásra.

1856 január 2-án hívta meg Bátory Gábor, h. püspök Nagykörösre az egyh. kerület által fenntartott tanszékre, melyhez a vallástanon kívül a magyar s latin nyelv s a 60-as években, a jogi s teológiai előkészítő osztály is felállítatván, a prot. egyházjog is csatoltatott. Az 1857-ben a szünidőt arra használta, hogy Bécsben felállított gymn. tanárképezdei pótló tanfo-

lyamot hallgassa: miközben meglátogatta Triesztet és Velencét. A következő 1858—9. tanévet, az egyh. kerület segítségével a külföldi egyetemeken töltötte, egyik félévet öcsével, Józseffel Tübingában, a másikat Zürichben; közben meglátogatta közép Németországot, Belgiumot s Franciaországot, gyalog beutazta Helvetia nagy részét.

Ifjabb éveiben közreműködött a társadalmi egyesületek alakításában és vezetésében. Ujabb időben tanárságának s egyszersmind 30 év óta igazgatóságának élt. 25 éves tanárságát kartársai, barátai, tanítványai s a helybeli izralita hitközség előjárói 1881 február 22-én megjubilálták.

Munkái: 1. melynek felhasználott töredékeit képezik az iskola történetnek, megjelentek a „Nagy-Körös cz. heti lapban saját neve, vagy Földi V. és Mihályfi név alatt 2. Főgimnáziumunk monografiája, megjelent Nagy-Körös város monografiájában 1896.

Pár éve nyugalomba vonult. De megérte még a főgimnázium külső ujjászületését, mely az ő műve. Hü munkás volt. Méltó a jutalomra mindnyájunk becsülésére és kegyeletes emlékezetére. Pihenjen csendesen.

— **Bocskai ünnep.** Meghívó a tiszántúli reformált egyházi értekezlet 1906. szeptember hó 29, 30. és október hó 1. napján Hajduböszörményben tartandó közgyűlésére. Ünnepségi és tanácskozási sorrend: Szeptember hó 29. napján este hat és fél óraker értekezleti közgyűlés a főgimnázium disztermében a következő pontok szerint: 1. Kiss Aron püspök, értekezleti egyházi elnök a közgyűlést megnyitja. 2. Az értekezleti közgyűlés üdvözlése az alsó-szabolcsi ref. egyházmegye, a hajduböszörményi ref. egyház és Hajduböszörmény város részéről. Válaszol gróf Dégenfeld Schomberg József egyházkerületi főgondnok, értekezleti világi elnök. 3. „A lelkipásztorkodás . . .” című pályamunka bírálatának előterjesztése a nagyválasztmány javaslatával kapcsolatban. 4. Az elhunyt nagyválasztmányi tagokról megemlékezés és helyeik betöltése. 5. A tagok létszámáról s a pénztár állásáról jelentés. 6. Indítványok, melyek nyolc nappal a közgyűlés ideje előtt írásba foglalva az elnökséghez benyújtandók. 7. Záró imádságot mond Széll Kálmán nagyszalontai lelkipásztor esperes, értekezleti egyházi alelnök. Esteli nyolc óraker ismerkedési estély. Szeptember hó 30. napján délelőtt fél kilenctől tíz óráig a Kossuth-téri templomban ünnepélyes istentisztelet, együtt tartva a magyar protestáns irodalmi társaság és a tiszántúli ref. egyházi értekezlet által. Imádkozik Geduly Henrik nyiregyházai ág. h. ev. lelkipásztor. Alkalmi egyházi beszédet mond Dicsőfi József debreceni ref. lelkipásztor, egyházkerületi főjegyző. Ezt követően azon napon délelőtt feltizenegy óraker Bocskay-szobor leleplezés, Hajdúvármegye Bocskay-szobor bizottságának programja szerint. Délben egy óraker közeebéd. Délután négy óraker a belmissiói egyesület gyűlése a városháza disztermében. Október hó első napján délelőtt kilenc óraker a magyar protestáns irodalmi társaság és a tiszántúli ref. egyházi értekezlet közösen tartja diszgyűlését a Kálvin-téri templomban. E diszgyűlést megnyitja Hegedüs Sándor a magyar protestáns

irodalmi társaság világi elnöke. Balogh Ferenc debreceni ref. theologiai tanár méltatja egyházi szempontból Boesckay Istvánt és szabadságharcát. Körössy Kálmán dr. debreceni ügyvéd felolvasást tart „Boesckay István és szabadságharcának méltatása alkotmányjogi szempontból“ címen. Kozma Andor alkalmi ódát mond. A diszgyűlést berekeszti gróf Degenfeld Schomberg József egyházi értekezleti világi elnök. Erre a közgyűlésre egyházi értekezletünk tagjait és az érdeklődő közönséget tisztelettel meghívja Debrecen, 1906. augusztus hó 11. A tiszántuli Ref. Egyházi Értekezlet Elnöksége m. t. tagjaihoz megküldeni. A hajduböszörményi helyi rendező-bizottság a maga tájékoztató programját annak idejében adja ki külön.

— Amerikai hittestvéreink kegyelete.

Azon országos ünnepély alkalmából, melynek keretei között fog végbemenni hazánk szép fővárosában szept 16-án, az amerikai magyarság közadakozásából emelendő Washington szobor leleplezési ünnepélye, mozgalom indult meg az egyes amerikai magyar ref. egyházak körében, hogy külföldön élő hittestvéreink egy-egy koszorúval adózzanak hazafias és vallásos kegyeletük szenvedett hithősök emlékének. A nemes eszmét lelkesen karolta fel a homesteadi gyülekezet is, mely legutóbbi gyűlésén 50 koronát szavazott meg a gályarabok szobrán elhelyezendő koszorura. A szép koszorut nagyt. Csutoros Elek clevelandi lelkész a nem családokozott egyházak magyar egyházmegyéjének elnöke fogja a többi ezután jelentkező egyházak koszorúival együtt személyesen letenni az emlékkerti szoborra. Szép volna, ha collégiumi ifjúságunk valamelyes ünnepélyt rendezne ez alkalomra, már csak azért is hogy ugyan ez ünnepély alkalmából kifolyólag az amerikai magyar katolikusok is megkoszorúzzák a Sz. István szobrot Budapesten, s ők bizonyára nem mulasztják el feltünővé tenni a saját ünnepélyüket. Amerikai véreink kegyeletes buzgósága egyébként is megérdemli a nyilvános elismerést is.

— Nyilvános nyugta és köszönet. Az orosi ev. ref. egyház templomának építésére újabb adakoztak: Kulcsár György gyűjtőivén Amerikában 64 kor. 75 fill. Az adományok összege az előbb nyugtázott 1763 kor. 38 fillérral együtt 1828 kor. 13 fill. Az adományokat egyházunk nevében megköszönve, az adakozókra Isten áldását kérve vagyok Oroson 1906. aug. 16. Molnár Ferenc ev. ref. lelkész.

— Meghívó. Az „ev. ref. Tanítók Országos Egyesülete“ tagjait általában minden ev. ref. tanítót és az érdeklődőket ez évi rendes közgyűlésünkre tisztelettel meghívja az elnökség. Gyűlés helye Budapest Lónyai-utcai ev. ref. gimnázium terme. Ideje: 1906. augusztus hó 25. napjának délelőtt 10 órája. Tárnya: 1. Elnöki megnyitó és jelentés. 2. Az állami tanterv s az ev. ref. iskolák tanterve felől való vélemények beterjesztése és egységes megállapodás. 3. „Tanítók törvénye“ ügyében az Országos Bizottság gyűlésén szükségessé válható felszólalás s ez irányban való intézkedés. 4. Országos egyesületünk további fentmaradása felett való intézkedés s alapszabály szerint határozat. 5. Pénztárvizsgálat

és pénztáros jelentése. 6. Az egész tisztikar és a nagy választmány megválasztása. 7. „Tanítók Lapja“, mint hivatalos lap. 8. Indítványok. Kartársi szives üdvölettel Krassó, 1906. július 29. Sinka Lajos elnök. Csurka István jegyző. Simon Károly, és Szalóky Dániel, alelnökök. Dr. Kiss Áron társelnök. Kecskeméty László titkár.

— **Tanítóválasztások** voltak július 22-én Hajduböszörményben. Az első szavazásnál Simon Márton abádszalóki tanító 21. Nagy Sándor fenesi tanító 17. Mikó Mátyás tyukodi tanító 5 szavazatot kapott. A második szavazásnál Nagy Sándor 1 szótöbbséggel nyert. Ugy halljuk a Simonpárt felebbezéssel élt. — A szamos-krassói ref. egyház is most töltötte be aránylag jól javadalmozott (1600 k. circa) első kántortanítói állását, mely a *Sinka Lajos* nyugalomba vonultával üresedett meg. Tíz jeles pályázó közül *Tóth Imre* a hajdusoboszlói születésű, krassói kisebb fitanító nyerte meg az illetékes választók többségét. E választás mint a szoboszlói lapokból is látjuk nem esett érdemtelenre, de bizonyosága annak is, hogy a Szatmár-krassói egyház hívei méltányolni is tudják azok szolgálatát, a kik az egyházban közöttük forgolódnak. El is várjuk ezt tőlük, hiszen a legelső ref. tanító *Sinka Lajos*, kinek ünnepélye e hónapban lesz, ebben az egyházban tanított *Sinka Lajos* nyomába lépni felelő de terhes feladat. Az előd iránti hála és az előd egyéniségének súlya lenyomja az embert. Találja meg *Tóth Imre* mind a kettőre nézve a helyes mértéket s legyen szerencsés a *Sinka Lajos* örökében, ki csak a krassói iskolában szünt meg tanítani, de a kinek még most nyílik az aprólékos bajoktól megszabadulva országos munkatér.

— **Pályázatok tanítói állásokra.** Az idén sokkal több a tanítói pályázat mint máskor. Lehet ezt a körülményt a képezdéknél is tulajdonítani, mint a melyek maholnap tultermelnek. De köze van hozzá a mindinkább kevesebb értékű tanítói fizetésnek is. Ezen kell változtatni minél előbb s a reformátusoknak a 48. XX-at nemcsak a lelkészek és hívek, nem csak az egyházi közigazgatás, hanem az iskolák számára is együttesen kell érvényesíteni és lefoglalni. Ha mindazokat, a kik az egyházat teszik összetudjuk foglalni és hozni, akkor a mi törekvésünk ellenállhatatlan lesz. Ne csak azt mondjuk hát, hogy 2400 k. fizetés és korpótlék a lelkészeknek 10 %-on felüli teher lerázás a híveken; hanem azt is hogy az állami tanárokkal és tanítókkal egyenlő fizetés a tanároknak és tanítóknak is. E jelben győzünk.

— **Hárfahangok.** Vallásos költemények gyűjteménye egyházi és iskolai használatra. Ily czim alatt jelenik meg még e hóban a Luther-társaság kiadásában egy gazdag tartalmu, értékes anthologia mely nagy hiányt fog pótolni. Eddig ugyanis nem volt protestáns

egyházunknak ilyenféle gyűjteményes költői kineve, mely a művelt házak asztalának méltó díszéül, a protestáns vallásoktatás alkalmas segédeszközéül és az egyházi ünnepélyeknek és vallásos estéknek szavaló könyvéül szolgálhatott volna. Ez a hármastétel lebegett a Luther-társaság előtt, midőn egy ilyen anthologia szerkesztésével Payr Sándor theol. tanárt már két évvel ezelőtt megbízta. A mű kinyomatása egyéb kiadványok miatt csak most kerülhetett sorra. Tartalma tárgyrendű beosztással a következő fejezetekre oszlik: I. Isten dicsősége. II. Ünnepnapok. III. Mózes és a próféták. IV. Jézus. V. Az apostolok. VI. A reformátorok. VII. A magyar reformáció. VIII. Az egyházi élet. IX. Az igaz keresztyénség. X. Hit, remény. XI. Szeretet. XII. Erkölcsei mesék és regék. XIII. Halál és örökélet. XIV. Keresztyén családi élet. XV. Keresztyén hazaszeretet. XVI. Függelék: Az eklézsia humora. — A könyv ára a terjedelemből és gazdag tartalomhoz képest olcsó, mintegy 3 korona lesz.

— **Egyházi beszéd.** Dávid Gyula a kassai kir. javító intézet református lelkésze, s lapunk kitűnő munkatársa abból az alkalomból, hogy ez év márczius 25-én Harsányból eltávozott, igen szép magas szárnyalású, tartalmas beszéddel búcsózott el híveitől. Ezt az elköszönő beszédjét kis füzetben ki is adta, mit szívesen ajánlunk olvasóink figyelmébe. Az ára 20 fillér s kapható a szerzőnél Kassán.

— **Istentisztelet a Buddha-templomban Lasszaban.** A mondáktól övezett Buddha temploma Lasszaban először nyílt meg a minap az európaiak előtt, a kik a szerzeteseket vallásos szertartásaik gyakorlása közben figyelheték meg, nyers, dallamtalan muzsikájukat hallhatták és a mi minden résztvevőre a legbecesebb volt — a templomból ismét elve kerültek ki. Igen érdekesen írja le a Daily Mail tudósítója a Potalaban való látogatását: A templom külseje éppen nem impozáns. Ha a szűk és piszkos utcán áll az ember, csak magasratörő falakat és izléstelen oszlopokat lát, amelyek egykor világos vörösek voltak, ma azonban piszkos szürke színűek. A főtemplomba hosszú, sötét folyosón át lehet jutni, a mely az előcsarnoktól egészen a Legszentebbig vezet. Az európai látogatók óvatosságból erős őrséget hagytak az előcsarnokban, hogy szükség esetén ne legyenek teljesen segítség nélkül. Az csak természetes, hogy mindenkinek a zsebében revolver volt. Mikor az európaiak az előcsarnokba léptek, rettentő láрма hangzott feljükk, a mely, mint később megtudták, muzsika volt. Hangszerük a dob, trombita és kasztanyetta; bőszerűen kezelték a hívők ezen instrumentumokat, de a barátok basszusa, akik egy főpappal litániaszerű dolgot énekeltek, tulszárnyalta még ezt a sajátságos orkesztert is. Az angol koncerttermekben nem lehet oly kitűnő basszistákat hallani, mint itt hallottunk. Ugy hangzott ez az ének, mint távoli ágyudörgés. A belső templomok egyikében láttuk a buddhista hármaseség képét, a mult, a jelen és a jövő Buddháját. Életnagyságnál nagyobbak e szobrok, a melyek drága kövekkel vannak felékesítve. A templom szentélyét vaslánc veszi körül, de ez majdnem felesleges, mert a szentségtörő, a ki oda belopóznék, visszarettenne a falból kinyuló véres kéztől. Az épület felső emeletén egy helyiségbe jöttek a látogatók, a melyet ők maguk a pokolnak neveztek el, mert a papok ott a nagy lámának démoni védőnőjét tisztelték. A falakon és oszlopokon utálatos maszkok voltak. A bálvány maga egyik sarokban állt, kendőbe burkolva. Ebben a templomban a zene még kiállhatatlanabb volt, mint a főtemplomban; igen érdekes, hogy

ez óriási láрма közepette a fehér egerek tucatszámra szaladgáltak ide-oda, nem törődve a muzsikával, se az emberekkel, mert éhesek voltak és ételment kerestek. Ezek az apró állatok jól tudják, hogy nincs mitől tartaniok, mert a tibetiek azt hiszik, hogy a szentély előbbi őrzőinek lelke szorult bele a fehér egerekbe. Érdekes a sokkezű Buddhának, az Avalokitesvarának temploma. A bálvány körül ültek a fölámak hosszú kék és sárga ruháikba, fejükön különféle maszkokkal ékesen. Mikor az európaiak beléptek, a barátok egyike hatalmas rézkannából társának teát töltött be facsészébe. Ebbe köleslisztet tettek és az egészet, péppé keverték. A teremben rettentő hőség volt és a sok égő gyertya nagy büzt árasztott széjjel, a mi az egyik látogatót a következő megjegyzésre indította: „Hála Istennek, hogy nem vagyok láma!” A lámák ügyet se vetettek rájuk, csak a bálványképet nézték szüntelen, mindenik magának és bálványának élt.

— **Német evangélikus munkásegyletek.** A Freiburgban a minap ülésezett német evangélikus munkásegyletek szövetkezetének van jelenleg 469 fiókegylete és 88.679 tagja következő tartományi szövetkezetekkel: a rajnai-westfáliai szövetkezetnek van 144 egylete 33.000, a szász királyságnak 58 egylete 14.800, a pfalzinak 50 egylete 8000, a szilézianak 15 egylete 4437, a közép-németnek 23 egylete 4123, a bádeninek 30 egylete 3970, a keleti poroszoknak 25 egylete 3538, a közép-rajnainak 22 egylete 3228, a hesseninek 13 egylete 1696, a brandenburginak 18 egylete 1685, a mindeninek 12 egylete 1380, a pózeninek 8 egylete 1082 és a pommerániaiak 2 egylete 927 taggal.

— **Pál apostol barlangja.** A szent földön, a hol Krisztus urunk élt és tanított, most egy nagyobb zarándoktársaság járt a mult hóban s ezzel többek közt *Nánássy Lajos*, csikágói ref. lelkész és hazánkbeli *Venetianer Frigyes*. Ez utóbbi írja a következőket:

„Meredek sziklafalba vágott üreg, öt láb hosszú, négy láb széles, alig magasabb a rendes embermagasságnál, van egy ablaka és egy nagyobb nyílása, a mely bejárásul szolgál. — Ilyen hely az, a hol Pál apostol hosszabb ideig tartózkodott, mikor a két óra járásnyira fekvő Kónia népének hirdette a Megváltó tanát. A barlang előtt néhány fa zöldel ma s néhány lépésnyire hős forrás csörgedez. Más semmi sincs az egész környéken, a min megpihenhetne a szem. Pusztaság és kopár a vidék. A merre csak nézünk, követ és ismét követ látunk, nincs, a ki eltüntesse a terméketlenség ezen emlékjeleit. Kegyetlen szatirája a sorsnak ez a kömező a rajta élő emberekkel.

Pál apostol hiába dolgozott a szeretet tanával a felvilágosodás terjesztésén, Barbarossa hiába hozta el oly messziről ide a távol keletre az idealizmus eszméit, éppen itten, Kónia alatt szenvedett küzdelme vereséget s ma a kiterjedt terméketlen vidék, mely hü tükre a a föld birtokosainak, még mindig azt mondja, hogy sok munkára van itt szükség.”

— **42.000 kivándorló egy év alatt.** A legújabb statisztikai adatok szerint Európából egy év alatt több mint egy millió kivándorló érkezett Amerikába. Nemzetiségek szerint az olaszok vannak legelől 221.696 devándorlóval, utánuk jönnek a németek, kiknek száma 91.916, ezután szerepelnek a magyarok 42.000 bevándorlóval. A bevándorlók között 609.714 volt a férfi, 14 évnél fiatalabb 106.990 és 45 évnél idősebb 38.296. Az összes érkezettek közül 99.884 bevándorló már megelőzőleg Amerikában volt, tehát az összes érkezettek csaknem tizedrésze már legalább is másodszer jött át az Oceánon.

— **A fiatal bűnösök elkülönítése.** Andrassy Gyula gróf belügyminiszter fölhívta a fővárosi rendőrség főkapitányát, hogy addig is, a míg az országban elegendő letartóztató-intézet lesz a fiatal koruak részére, minden letartóztató-intézetben (rendőri fogházban és tolonczházban is) a fiatal koruakat elkülönítve tartsák a felnőttektől. Különösen a legnagyobb gondal és szigorúsággal történjen az elkülönítés az előzetes letartóztatás tartama alatt amennyiben a helyi viszonyok megengedik, a fiatal koruak közt is több csoportot kell alakítani, a szerint, a mint biróilag alkalmi büntetésről, vagy visszaesőről vagy pedig már csaknem megrögzött, vagy rossz természetű egyénekről van szó. — A fiatal bűnösök elkülönítését a meglett koruaktól mi nagyon helyeseljük, mert a tapasztalat azt bizonyítja, hogy sok ifjút, aki csak megtévedt, megbotlott a börtönökben a felnőtt bűnösökkel való társalgás tett végképpen gonosztevévé.

Tartalom-jegyzék: A próféták sorsa. Vándor. — A jövődőről. Dr. Ferenczy Gyula. — Ne halgassuk agyon. Szalay József. — Falusi levelek. S-i. — Tanúgy: Az újabb írásolvasás-tanítási rendszerzöl. Paedagogus. — A kisszántói ev. ref. egyház történelme. Keresztési Károly. — Különfélék.

FELELŐS SZERKESZTŐ: DR. FERENCZY GYULA.

Pályázat.

A krassói ev. ref. egyház II. tanítói állomására.

Kötelessége: az I—II. osztály vegyes népiskolai osztályokat a tiszántuli ev. ref. egyházkerület B) tanterve szerint tanítani s komoly akapályoztatás esetén, az első, kántororganista tanítónak segédkezni, illetve, azt helyettesíteni.

Fizetése: 1. Évi 800 korona, megfelelő, előleges részletekben. 2. Évi 200 korona lakás-lakáspénz avagy tisztességes lakás kerttel, melléképületekkel, de az egyháztanács szabad tetszése szerint, választva a kettő között. 3. A törvényszerű korpótlékok.

Pályázati kérvények f. hó 25. napjáig alulírottához teljes felszereléssel beadandók.

Az állás azonnal elfoglalandó. Az első év próba év. Krassó. (Szatmár m.)

Ferenczy Imre
ev. ref. lelkész.

Pályázat.

A tiszántuli ev. ref. egyházkerület nagyszalontai egyházmegyéjében levő bélzerindi ev. ref. egyház lelkész-tanítói állomására pályázat hirdettek.

Évi javadalom egyházhatósági értékelés szerint: 922 korona, mely készpénzből, terményből, földhaszonélvezetből és stolaréból kerül ki. Ehhez jön, állami fizetés kiegészítésből 792 k, 45 fillér. Felhivatnak pályázók, hogy lelkészi minősítvénynyel és ezen pályázati hirdetés kelte után kiállított szolgálati bizonyítványnyal felsze-

relt pályázati kérvényüket f. évi szeptember 1-ig Széll Kálmán ev. ref. espereshez Nagyszalontára (postahely) küldjék be.

Azon pályázók, kik tanítói oklevelet is csatolnak előnyben részesülnek.

Ezen állomás, a választás jogerőre emelkedése után haladéktalanul elfoglalandó.

Debrecen, 1906. aug. 8.

Kiss Áron
püspök.

Pályázat.

A nádudvari ref. egyház egy *tanítónői* állásra pályázatot hirdet. A tanítónő javadalma: 1. 900 azaz: kilencszáz korona az egyház pénztárából évnegyedenként előre fizetve. 2. Lakás természetben, vagy e helyett 100 azaz: egyszáz korona lakásdíj. 3. Ötödéves korpótlék az államtól. Kötelességei: 1. azon osztály vagy osztályok vezetése, melyekre az egyháztanács alkalmazza ez idő szerint a II-ik leányosztály tanítása 2. A női kézimunkának a harmadik osztályban, valamint amennyiben önként jelentkező lesz, a második osztályban is díjtalanul tanítása.

3. Egyháztanács fentartja magának a jogot hogy az állami elemi iskolában egy tanteremben a vallástanítással megbizsa, ezért a tanítónő más javadalmat, mint az állam által adandó tiszteletdíjat nem igényelhet. A tanítónő férjhezmenés esetében állásáról tartozik lemondani, egy évi sikeres működés után állandósíttatni fog. Az állás szeptember 10-én elfoglalandó. Pályázati kérvények szeptember 2-ig adandók be Veres Géza ref. lelkészhez Nádudvar Hajdumegyébe.

Pályázat.

A mezővári ev. ref. egyház pályázatot hirdet az ujonnan szervezett *kántor-vallástanítói* állásra. Évi fizetés: 1. Egyházpénztárából 480 korona. 2. Az állami iskola gondnoksági pénztárából 390 k. 3. Egyháztól magtárból 15 hl. buza és 6 hl. tengeri. 4. Várostól 4 öl tűzifa. 5. Ennek beszállítására 8 kor. 6. Temetések után stóla: énekszós halottól 1 kor. lelkészszolgálatlaltal egybekötöttöt 2 kor, a halottak 10 évi átlaga 80. 7. Természetbeni lakás.

Kötelesség: Vallás és énektanítás az állami elemi iskolákban az egyházkerületi tantervszerint, isteniszteletek és temetések alkalmával az éneklés vezetése, lelkész akadályoztatása esetén a templomi szolgálat s a kanonikus órák végzése.

Pályázati határidő szept. hó 6-ika a mi-korra a kérvények képesítési és szolgálati bizonyítványokkal felszerelve alólirotthoz beküldendők. Próba éneklésre pályázni kívánók utiköltség megtérítése nélkül megjelenhetnek. Állomás szeptember hónapban elfoglalandó.

Mezővári, 1906. aug. 9.

Körössy Sándor
ev. ref. lelkész.

3

Pályázat.

Az öcsödi ev. ref. egyház egy tanítónői al-lásra pályázatot hirdet.

Fizetés: 1. 800 korona, mely év negye-denként az egyház pénztárából előre fizetetik.
2. 200 korona lakpénz.

Kötelessége: Ez idő szerint a IV-ik leány osztály tanítása a tiszántuli egyházkerület a) tanterve szerint továbbá saját növendékeinek női kézi munkára oktatása.

A megválasztott egy évi sikeres működés után állandósítatik férjhez menetel esetén ál-lásáról lemondottnak tekintetik. Pályázhatnak ev. ref. vallásu okleveles tanítónők. Pályázati kér-vények kellőleg felszerelve f. évi aug. 26-ig alólirott iskolaszéki elnökhöz küldendők. Az állo-más f. évi szept. 1-én elfoglalandó.

Öcsöd, 1906. aug. 12.

Csapó Péter
ref. lelkész.

Pályázat.

A szatmárnémeti ev. ref. főgimnáziumban a következő 1906—7 isk. év kezdetével elfoglalandó *német-magyar-nyelvi helyettes* tanári állomásra. Javadalmazás évi 1600 korona, mely negyedévi részletekben előre fizetetik a főgimn. pénztárából.

Csak ev. ref. vallásu s legalább alapvizs-gálatot tett tanárjelölt választhatott meg.

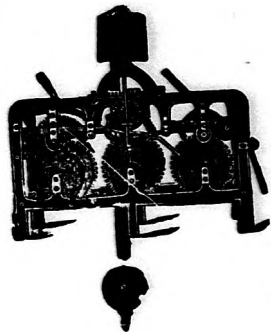
Pályázni kívánók felhivatnak, hogy folya-modványukat keresztlevelükkel végzett tanul-mányaikról s ha alkalmazásban vannak eddigi szolgálatokról továbbá egészségi állapotukról és hadkötelezettségükről szóló bizonyítványaikkal együtt f. évi szept. hó 1-ig a főgimn. igazgató-sághoz küldjék be.

A választás szeptember 9-én fog történni, a megválasztott h. tanár állását legkésőbb szeptember 15-ig elfoglalni köteles.

Szatmár, 1906. augusztus 15.

A főgimn. igazgatósága.

Toronyórák

palota-, városházi-, gyári- és lak-tanya berendezését a legelőnyöseb-ben eszközli

Mayer Károly utóda
Müller János
első magyar óragyár

= gőzerő berendezéssel =
Budapest, VII., Csömöri-ut

50. saját házban.

Képes árjegyzékek és költségvetések bérmentve.

Tokaj-hegyaljai borok!

A sárospataki fogyasztási és értékesítő szövetkezet bor osztályánál megrendelhetők:

		Sárospatakon.	
		Fehér asztali borok különféle évjárat	
		75—100	korig.
Pecsenye	"	90—150	"
Szamorodni	"	99—400	"
Asszu	"	360—960	"
Göncy hordónként értve.			

Palaczkozott borok.

		1	7/10	1/2	35/19
		Literes üvegben			
		Korona értékben.			
Asztali borok.		90	60	45	32
1905. Tolesvai s. 1905. Sárospataki furn.		70	50	35	25
1905. Sárospataki furnínt		1	70	50	36
1906. Bodrog-olaszi "					
Pecsenye borok:		1 20	80	60	48
1902. Tolesvai S.pataki Bodrogolaszi furn.		1 30	90	65	45
1905. Sárospataki furnínt					
Szamorodni:		1 40	1	70	50
1903. Tolesvai		1 60	1 14	80	57
1902. "		1 80	1 28	90	64
1901. Tokaji		2	1 42	1	71
1901. Tokaji vagy Sárospataki		4	2 84	2	1 42
1901. Tarczali					
Asszu:		4	2 84	2	42
1901. Tnkaji 1./p.				3	
1901. " 3./p.				10	
1901. " édgs muskotály				12	
1901. " essentia					
Vörös borok		1	72	50	36
1904. Sárospataki vörös		2	1 42		71
1966. Egri bikavér					

Saját egetésü Cognac, és Törkö pálinkák hordóban vagy üvegekben.

Árjegyzék ingyen küldetik!

A szövetkezet a borok tiszta kezeltése és eredetiségeért kezességet vállal.

Megjelentek és minden hazai
könyvkerekedőnél kaphatók

TROCSÁNYI BERTALAN
SÁROSPATAKI

könyvkereskedő legújabb kiadványai:

Édes Vincze. Koporsó feletti imák rövid síri szókkal	2.—
Hódossy Béla. Énekek, dalok. Prot. egyh. énekkarok számára	2.—
— Tárogató. Magyar dalgyűjtem.	1.—
Dr. Horváth Cyrill. A Batthyányi-codextről. Irod.-tört. tanulm.	2.50
Novák Lajos. Ref. temetési énekeskönyv	1.40
Novák Sándor. Szász Károly élete és művei	2.40
Pásztor Sámuel. Karénektár	6.—
Radácsi György. Emlékjelek — bizonyosságok	5l.—
Wirth-Rohoska. Új idők. régi igazságok. Egyházi beszédek	3.—

Első magyar — villamos erőre berendezett —
hangszergyár.

STOWASSER J.

es. és kir. udv. hangszergyáros

a m. kir. zeneakadémia, színházak, hadsereg, művészek stb. szállítója

Budapest, II., Lánchíd-utca 5.

Ajánlja saját gyárában készült, elismert legkiválóbb
minőségű vonós-, huros-, fuvó- és ütőhangszereit.

Specialista: huros, vonós, fuvó-
hangszerek készítésében és javításában.
— **Hangfokozó-gerenda!** mely által
bármely hegedű, gordonka, melybe az
illesztetik, sokkal jobb, erősebb és lá-
gyabb hangot nyer. (Biztos siker.) **Ke-
zesség minden egyes hangszernél.** —
Hegedűbe hangfokozó-gerenda 4 frt.
Régi mesterhegedűk vétele és eladása.
Legnagyobb gyár és raktár. Saját
találmányu (Rákóczi) **tárogató**; általá-
nosan elismert legjobb, mely tökéletes
solo-hangszerré általam konstruáltatott.
Iskolával 35 frittól feljebb. — **Orgona-
harmoniumok.** A gyönyörű hang,
melyet a világhírű legjobb gyártmányu
amerikai rendszernek elnős szerkezete
elővarázsol, önmagának zeng dicséretet.

65 forinttól minden árban kapható.

*Az összes hangszerek javítása különleges szakszerű
pontossággal, jutányos árban; kezesség minden hang-
szernél. Arjegyzzék minden egyes hangszerről külön,
kivánatra bérmentve küldetik. — Kivétel nagyban és
kicsinyben.*

A tanév kezdetével a tankönyv- és tanszer-szükségletek beszerzésére bátrak
vagyunk cégünket szives figyelmébe ajánlani.

**Magyarország összes felekezeti, községi és állami
iskoláiban használt**

TANKÖNYVEK

és segédkönyvek állandóan raktáron vannak s így abban a kellemes helyzetben vagyunk,
hogy becses rendelését azonnal és **a legújabb kiadásban** szállíthatjuk.

Czégünk országszerte kiérdemelte a nagyközönség bizalmát s ezntul is pontos,
lelkiismeretes és előzékeny kiszolgálással igyekszünk e bizalmat öregbiteni.

Nagy raktárt tartunk különféle református ima- és énekeskönyvekből a legeggy-
szerűbb kötéstől a legdiszesebbig.

Mélyen t. vevőink kényelmére ajánlkozunk **papir, író- és rajzszer**ek szállítására is.

A nm. m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszterium által engedélyezett és Magyar-
ország legtekintélyesebb népiskoláiban használatban levő tankönyvkiadványaink teljes
jegyzékét kívánatra készséggel megküldjük. — Becses megrendeléseit már most kérjük
eszközölni, hogy a nagy munkatorlódás ne akadályozhassa a rendelés gyors elintézését.

Franklin-Társulat

magyar irodalmi intézet és könyvnyomda
Budapest, IV., Egyetem-utca 4.

HAJDUMEGYEI NEPBANK

mint szövetkezet Debrecen.

Hamadik évtársulatát 1906. január 1-én nyílt meg, melybe tagok már az év folyamán is bármikor beléphetnek.

Az intézet **tagjainak száma** rövid két évi fenállása alatt **1500-ra** emelkedett, a kik **10000** törzsbetétre több mint **260000** koronát fizettek be, mely összeg az évtársulat tartama alatt **1300000** korona tőkének felel meg.

A törzsbetétek eddig megállapíthatólag **6%-ot** jövedelmeznek.

Kölcsönöket a hét bármelyik napján **utólag fizető legolcsóbb kamattal** folyósít.

Hitelre a harmadik évtársulatba belépő tag már most igényt tarthat, úgy hogy befizetése csak 1906. január 1-én veszik kezdetüket.

Minden 100 korona kölcsön heti **50 fillérjével** visszafizethető.

Jelentkezések a harmadik évtársulathoz való belépésre vagy kölcsön iránt, bármely nap délelőtt vagy délután az épület helyiségében Piac-utca 26. főútszélen épületében eszközölhetők.

Dr. Révi Nándor,
jogtanácsos.

Dr. Brukner Ernő,
elnök.

Ügyvezető választmány:

Dr. Ferenczy Gyula,
elnök.

Hegedüs Sándor. **Grósz Nagy Ferencz.**

Alapított 1840.

Alapított 1840.

Hönig Frigyes

gőzüzemre berendezett harang és
ércöntője, szivattyúgyár

ARAD, RÁKÓCZI-UTCA 11—28. SZÁM.

Ajánlja es. és kir. szabadalmazott harangjait, melyekkel bármely más haranggal szemben egy azon hang előállításánál 3—46% súly és ármegetakarítás éretik el. Kötő jó hang és tartóságaért több évi jótállás. Legkedvezőbb fizetési feltételek.

Forgatható és igen könnyen lódítható vas harang felszerelések, melyekkel egy ember több harangot huzhat és tűzmentes vasárványokkal. Régi harangoknak vas-szerelésre való alá kítését, avagy azoknak csekély fölülfizetés mellett új harangokkal való felszerelését.

Képes árlapok és költségvetések kívánatra
ingyen és bérmentve küldetnek.

1890-ben a legnagyobb állami éremmel kitüntetve.

SZABÓ SÁNDOR

képesített építőmester építési irodája és festékgyára
DEBRECEN, Kölcsey-utca 18.

Egyházi és iskolai építkezések tervezete és kivitele felsőbbhatóságilag helyben hagyott vagy a közgazgatás ügyi minta terve alapján.

Tervezetek és költségvetések készítése vagy azok felülbírálása a hely színén is.

Építkezési kölcsönök ajánlása és lebonyolítása.

Szabadalmazott gyorsan száradó és szárító vízszigetelő festék gyár falak, nedves helyek szárazzá tételére. Vihar és időjárásálló **homlokzat festékek, zománcmáz, klozetek, fürdőszobák, konyhák falainak vízmentes bevonására.** Gyorsan száradó kemény és puha padló festékek mindféle színben.

Teljesített építkezésekről, végzett munkálatokról bizonyítványok és elismerő okiratok.

SZABÓ SÁNDOR

képesített építőmester építési irodája és festékgyára
Debrecen, Kölcsey-utca 18.

Baktai EGRY FERENCZ

harangöntő
Kis-Gejőcz, Ungmegye.

A milleniumi kiállításon kitüntetve.

Hódmezővásárhelyen 1904-ben
arany oklevelet nyert.

Ajánlja
harangöntő
műhelyét.

mely a legrégebb és a legjobb hírnevű az országban Teljes szavatosság mellett szállit

harangokat

bármilyen súlyban, nemetszőket feltétlenül visszavesz, a költségeket visszatérítí Árjegyzéket bérmentesen küld.

Nagyon sok előismerő
rő irat.

Alapított 1851-ben.

DÁVIDHÁZY KÁLMÁN

elsőrangú könyvkötészete és díszműves üzlete
DEBRECEN, Fűvészkert-utca 9.

Teljesen modern berendezésű üzlet. Megbízható s kifogastalan munkát készít mindennemű könyvkötészeti, díszműcikkben és bőrmunkákban.

Ima-, Énekeskönyv s más *Egyházi műveket* tömeges mennyiségben, versenyképes kivitelben és *gyári áron*.

**Anyakönyveket, tartós jó kötésben.
Szent Bibliát és emléklapokat
különleges díszkötésben jubileumokra.**

Aranykönyvek egyházak számára mely jótékony adományok nyilvántartására is alkalmas.

Kéziratok befoglalására **táblákat**, melyek a szöszéken vagy temetéseknel előnyösen használhatók.

Iskolák számára térképek és táblázatok felhuzását vászonra vagy papírra és ezeken kívül még számos szakba vágó munkát.

Szükséglet esetén bármely cikke nézve azonnal szolgálók, — ár számítások a különleges munkákhoz, — mint *Díszablak, Emlék-lap és aranykönyveken, rajzokkal, kívánat szerinti stílusban, levéltári irománytartó fedeleket.*

Király balzsam

Köszvény és csuz ellen.

☞ ☞ Legujabb gyógyszer. ☞ ☞

Ezen balzsam legujabb gyógyszer úgy belsőleg, mint külsőleg mindenféle fájdalmak ellen. **Király-balzsam** készítményem mint házi szer szükséges, hogy minden háznál kéznél legyen, mert úgy belsőleg, mint külsőleg kitünő hasznos szer.

Belsőleg gyomorfájásnál gyomorgöresnél csikarásnál, fejfájásnál azonnal hat s legjobb fájdalomcsillapító.

Külsőleg tekintélyes orvosok ajánlják **köszvény**nél **csuz**nál továbbá meghűléseknel, fog és fejfájásnál pár perc alatt hat. Igen hasznos gyógyszer még szájvizhez cseppentve rossz lehellet szagtalanítására. **1 üveg 2 k 65 f. 3 üveg 6 kor. 65 fill.** Utánvétellel bérmentve.

Magyar ember nem használ mást, csak a híres Hajdusági pedrót !!

mely legjobb bajusznövesztő és ápoló szer az összes

bajuszpedrő készítmények között. Hatása gyors és biztos
Postán 3 dobozt 2 K. 15 fillérért. 6 dobozt 3 K. 65 fillérért bérmentve utánvétellel küld a készítő.

Grósz Nagy Ferencz

„Arany-egyszarvú“ gyógyszer-tára a hol minden bel- és külföldi gyógyszer-különlegességek eredeti árakban beszerezhették.

A „Neumann M.“ cég debreceni áruházáról.

A tiszántuli ref. egyházkerület lelkész és tanító urai előtt nem ismeretlen a

„NEUMANN M.“

cs. és kir. udvari szállító-cég.

Hiszen évek hosszú sora óta, a mióta ez a cég a közönség osztatlan bizalmát bírja, nincs eset rá, hogy e nagy egyházkerület lelkészei, tanítói Debrecenben járva, ne tekintsek meg azt a kitünő hírnevnek örvendő nagy áruházat.

A kitünő minőségű férfi-, fiu- és gyermek-ruhákkal felszerelt áruház kielégíti a legkényesebb igényeket is. Ezt bizonyítják az összes vásárlók, de különösen azok a szülők, kik gyermekeik ruhaszükségletét itt szerzik be.

A nagytiszteletű lelkész és tanító urak Debrecenbe jöve, ne mulasszák el ezt a látványosság számba menő hatalmas áruházat

megtekinteni. Igaz élvezettel fogja látni mindenki ezt a nagy üzletet, mely a szoliditásnak olesóságnak mintaképe.

Nincs itt holt saison soha. Élénk az üzlet az év minden szakában, mert a vevők óriási tömege helyből úgy mint vidékről a **Neumann M.** céget keresi fel.

A cég főtörekvése az üzlet jó hírnevét minden időben és körülmények között fentartani, de arra nem is volt eset, hogy **Neumann M.** áruhaza ellen panasz emeltetett volna.

Olesóság, tartósság s csinoság tekintetében a Neumann cég áruai versenyen felül állanak.

A tiszántuli egyházkerület lelkész és tanító urai pedig különösen bizalommal fordulhatnak az üzlet vezetőjéhez, mert hiszen mint törzs vevőközönség különös figyelemben részesülnek minden alkalommal.

Ezután figyelmökbe ajánljuk ezt a régi kitünő hírnevű céget.

NEUMANN M cs. és kir. udv. szállító Debrecen. főtér, a postával szemben.

Mérték szerint külön osztály

ALAPÍTOTT 1845-ben.